

CWPHARMAS POLITISKA HANDLINGSPLAN FÖR ATT MINSKA LÄKEMEDELSRESTER I MILJÖN

Bakgrund

Ett förslag till en politisk handlingsplan för att minska läkemedelsrester i miljön togs fram inom projektet Clear Waters from Pharmaceuticals (CWPharma). CWPharma finansierades av EU:s Interreg Baltic Sea Region Program och utfördes av partners från sju länder i Östersjöregionen: Danmark, Estland, Finland, Tyskland, Lettland, Polen och Sverige. Projektets mål var att ta fram verktyg och rekommendationer till beslutsfattare, myndigheter och kommuner för att minska utsläpp av aktiva läkemedelssubstanser i Östersjöregionen.

CWPharma bidrog med ökad kunskap om utsläpp och miljörisker av läkemedelssubstanser. I projektet genomfördes tester i pilot- och fullskala för att rena avloppsvatten från läkemedelsrester. Andra åtgärder som utvärderades var till exempel förbättrad hantering av överblivna läkemedel, samt ökad anslutning till det kommunala avloppsnätet. Modelleringar utfördes för att visualisera och bedöma effekten av olika åtgärder i östersjöregionen. Modelleringarna visade att det framför allt är viktigt att installera avancerad avloppsvattenrening, men också att det är viktigt att genomföra olika typer av uppströmsåtgärder för att minska spridningen av läkemedelsrester till miljön.

Nedan sammanfattas de viktigaste politiska rekommendationerna från CWPharma-projektet. Rekommendationerna är uppdelade i tre kategorier: åtgärder för att öka miljömedvetenhet, tekniska åtgärder och kunskapshöjande åtgärder. Mer detaljerad information finns i projektrapporterna som finns på projektets webbplats (<https://www.cwpharma.fi/en-US/Publications>).

Åtgärder för att öka miljömedvetenhet

Miljömedvetenheten måste öka inom hälso- och sjukvårdssektorn och bland allmänheten. Alla östersjöländer bör ha ett välfungerande insamlingsystem för oanvända human- och veterinärmedicinska läkemedel från hushåll. Stora djurgårdar, sjukhus, medicinska kliniker, äldreboenden och andra vårdinstitutioner bör enligt lag vara skyldiga att samla in sina läkemedelsavfall och skicka det till avfallsförbränningsanläggningar för att undvika utsläpp av läkemedelsrester till vattenmiljön.

Läkare, apotekare, veterinärer, lantbrukare och allmänheten bör utbildas om miljöpåverkan från läkemedel genom nationella informationskampanjer. Dessa informationskampanjer bör genomföras minst en gång under de närmaste fem åren och sedan utvärderas. Information om läkemedlens miljöpåverkan bör även ingå i utbildningsprogram för yrken som hanterar läkemedel.

Tekniska åtgärder

En stor mängd aktiva läkemedelssubstanser och dess nedbrytningsprodukter sprids via kommunala avloppsreningsverk. Vissa läkemedelssubstanser bryts ned genom konventionell rening av avloppsvatten. Andra läkemedelssubstanser bryts ned dåligt eller inte alls och utgör därmed en miljörisk.

Flera östersjöländer uppfyller ännu inte det nuvarande EU-direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Ett viktigt första steg är därför att alla östersjöländer uppfyller det nuvarande avloppsdirektivet (före 2022) och även det reviderade avloppsdirektivet när det publiceras.

Avloppsreningsverk större än 250 000 PE bör senast 2025–2030 utrustas med avancerad reningsteknik för att avlägsna läkemedelsrester och andra miljöfarliga ämnen. Avloppsreningsverk större än 50 000 PE bör senast 2035–2040 installera avancerad reningsteknik.

Alla östersjöländer bör etablera nationella kunskapsplattformar för att utbyta teknisk information om läkemedelsrening och påskynda införandet av avancerade reningssteg på avloppsreningsverk. Rapporter framtagna inom CWPharma-projektet ger vägledning om besluts- och implementeringsprocessen för avancerad rening av läkemedelsrester vid avloppsreningsverk.

Kunskapshöjande åtgärder om utsläpp, halter och miljörisker

Det bör ställas krav på läkemedelsindustrier att bedöma utsläpp av aktiva läkemedelssubstanser samt effekter på avloppsreningsverk och ytvatten. Vid behov bör ett kontrakt för industriellt avloppsvatten upprättas mellan läkemedelsindustri och mottagande avloppsreningsverk.

Läkemedelssubstanser som utgör miljörisker bör kontinuerligt följas upp inom miljöövervakningsprogram som genomförs av nationella eller regionala myndigheter. Om läkemedelssubstanserna förekommer i halter som utgör miljörisker bör ansvariga för avloppsvattenrening och läkemedelsindustri övervaka sina utsläpp av läkemedelssubstanser och vidta lämpliga åtgärder för att minska utsläppen.

Kunskapen om aktiva läkemedelssubstanser och hur de påverkar våra ekosystem behöver öka. Framtida EU-projekt och nationellt finansierade projekt bör fokusera på att:

- a.) Ta fram och förbättra metoder för att analysera aktiva läkemedelssubstanser. Särskilt prioriterade är nedbrytningsprodukter, hormoner, antibiotika och läkemedelssubstanser som sällan analyserats.
- b.) Genomföra omfattande screening- och övervakningskampanjer för att skapa en tydligare bild av förekomsten av aktiva läkemedelssubstanser i miljön.
- c.) Bedöma de ekologiska riskerna genom att ta fram mer ekotoxikologiska data om enskilda aktiva läkemedelssubstanser och den sammanvägda effekten i miljön.